

บทความพิเศษ

ปรัชญาของการเป็นแพทย์ (ทหาร)....ที่ดี*

พลโท นายแพทย์ อำนวยรัตน์ แก้วกาญจน์

รับไว้เหนือเกล้าฯ¹

....."อันวิชาแพทยศาสตร์นี้ ข้อสำคัญก็คือการรักษาพยาบาลและทำนุบำรุงให้ประชาชนพลเมืองได้อยู่เย็นเป็นสุขไม่ป่วยไข้ มีพละนามัยและสุขภาพสมบูรณ์ เพื่อจะได้ประกอบภารกิจให้บังเกิดเป็นคุณประโยชน์ แก่ประเทศชาติ".....

(พระบรมราชโฆษาทตอนหนึ่ง พระราชทานในพิธีประสาทปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ณ หอประชุมราชแพทยาลัย โรงพยาบาลศิริราช วันพฤหัสบดีที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2495)

....."ขอให้ถือว่า งานของท่านมีส่วนผูกพันรับผิดชอบต่อประชาชนส่วนรวม และต่อความเจริญของการแพทย์ไทยอยู่อย่างแน่นแฟ้น ท่านจะต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มความสามารถด้วยความเสียสละและด้วยอุทิศตน พร้อมกับพยายามศึกษาหาความรู้ความชำนาญ เพื่อประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าของวิชาการ จงระลึกไว้เสมอเป็นนิตย์ว่า จรรยาแพทย์เป็นวินัยที่มีได้มีการบังคับให้ทำตาม แต่ท่านจะต้องบังคับตัวของตนเอง ให้ปฏิบัติตามให้ได้ และหากเมื่อใดท่านละเมิดจรรยาแพทย์ เมื่อนั้น จะเกิดความเสื่อมเสีย คือเสื่อมเสียแก่ตัว แก่การแพทย์ และแก่ประเทศชาติเป็นที่สุด".....

(พระบรมราชโฆษาทตอนหนึ่ง พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ประกาศนียบัตรและอนุปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ณ หอประชุมราชแพทยาลัย โรงพยาบาลศิริราช วันศุกร์ที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2511)

....."บัณฑิตหรือนักวิชาการก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องทำงานด้วยกันให้ประสานสอดคล้องและส่งเสริมสนับสนุนกันอย่างเหมาะสมถูกต้อง เนื่องด้วยในทางปฏิบัตินั้น ไม่ว่าจะปฏิบัติงานอย่างหนึ่งอย่างใด จำเป็นต้องรวมหลักวิชาหลายๆ สาขานำมาใช้

*เพื่อความสมบูรณ์ของหัวข้อเรื่อง

เป็นเครื่องช่วยปฏิบัติโดยครบถ้วนเสมอ จึงจะเกิดผลที่สมบูรณ์ขึ้นมาได้".....

(พระบรมราชโฆษาทตอนหนึ่ง พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง และอนุปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดล ณ อาคารใหม่สวนอัมพร ในวันพฤหัสบดีที่ 27 กรกฎาคม 2524)

....."คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ ประการแรก คือการรักษาความลับ ความจริงใจ ต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สองคือการรู้จักขมใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น ประการที่สาม คือ การอดทนอดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง".....

(พระราชดำรัสตอนหนึ่งของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระราชพิธีบรมวงสรสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ท้องสนามหลวง วันจันทร์ที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525)

....."บัณฑิตทั้งหลาย กว่าจะศึกษาสำเร็จปริญญาได้ จะต้องฝึกฝนตนเองมาอย่างหนัก ทั้งในด้านวิชาการและด้านอื่นๆ การฝึกฝนตนเองนั้นสำคัญมาก แต่ละคนจะต้องกระทำตลอดต่อไป เท่าที่จำเป็นต้องการความดีความก้าวหน้า ต้องการสร้างสรรค์ประโยชน์และความเจริญให้แก่ตนและชาติบ้านเมือง

คนที่จะสามารถเหมาะจะทำงานให้ชาตินั้น จำเป็นจะต้องมีใจตั้งมั่นในการทำงาน มีความอดทนและเสียสละ มีความอดุสาหะพยายามไม่ขาดสาย และสำคัญกว่าอื่นจะต้องมีความคิด ความเข้าใจที่กระจ่าง แน่นนอน และเที่ยงตรง ตามเหตุผลและความจริง ไม่ปล่อยให้ความดีความเห็นของตัวเองเอียงเปลี่ยนแปรไปตามอคติ ความพอใจและไม่พอใจ".....

(พระบรมราชาโฆวาท ตอนหนึ่ง ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ 13 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันพุธที่ 24 มกราคม 2522)

....."ทหาร นอกจากจะเป็นผู้มีความรัก มีวินัย มีความกล้าหาญแล้ว ยังเป็นผู้รักวิชาการ รักการค้นคว้า ทหาความรู้ ที่สำคัญที่สุด คือความโอบอ้อมอารี เข้าใจเพื่อนร่วมงาน สอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา".....

สิรินธร

(พระราชทานให้ กับ นนร. ที่จะสำเร็จใน 25 มกราคม พ.ศ.2530 พระราชทานเมื่อ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2529 (ลงหนังสือรุ่น))

....."งานของหน่วยเป็นงานสำคัญ ต้องอาศัยผู้ที่มีความรับผิดชอบอย่างสูง ดังนั้นควรจะมีกำลังใจที่เข้มแข็งในการปฏิบัติราชการ ยึดมั่น วินัย และคุณความดี ไม่ว่าจะเผชิญใด้เห็นหรือเข้าใจหรือไม่ เราเป็นผู้รู้เองว่าตนได้รับใช้ชาติเต็มกำลังความสามารถเพียงใด".....

สิรินธร

(พระราชทานให้กับ นนร. เนื่องในโอกาสสำเร็จการศึกษา ปี 2533 พระราชทานเมื่อ พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 (ลงหนังสือรุ่น))

คุณสมบัติของแพทย์ - ทหาร- แพทย์ทหาร (2,3,4,5,6,7)

แพทย์ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่เก่าแก่มาตั้งแต่สมัยก่อนกำเนิดมาในโลกพร้อมด้วยการ เกิด แก่ เจ็บ และตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงของสังขารดังกล่าว ทำให้มนุษย์เราจำเป็นต้องดิ้นรน แก้ไขเพื่อการรักษาหรือบรรเทา ภาวะดังกล่าว ซึ่งผู้ที่กระทำหน้าที่นี้คือ หมอหรือแพทย์นั่นเอง วิชาชีพแพทย์นับว่าเป็นวิชาชีพที่ควรแก่การยกย่องนับถือเทียบได้กับนักบวช ครู หรือ ผู้พิพากษา เพราะต่างก็เป็นผู้ประกอบวิชาชีพให้และบรรเทา ความทุกข์ยาก ให้ความรู้ ความยุติธรรมแก่ผู้ปรารถนา

คำว่า**หมอ** เป็นคำเรียกดั้งเดิมของแพทย์ ที่ประกอบไปด้วยพยัญชนะสามตัว เรียงกัน โดยที่แต่ละตัวมีความหมายว่า **ให้** คือ **ห** = ให้ **ม** = มอบ และ **อ** = อวย หรือเอื้ออาทร

การปฏิบัติตนของแพทย์ได้มีแนวทางหรือปรัชญา ซึ่งนัก

ปรัชญาที่มีชื่อเสียงในอดีตคือ HIPPOCRATES และ PYTHAGORAS ฯลฯ ได้บัญญัติไว้ยี่สิบข้อได้แก่

1. BENEFICENCE = ทำสิ่งที่ดีต่อคนไข้
2. NONMALEFICENCE = ไม่ทำสิ่งที่เป็นอันตรายต่อคนไข้
3. มีชีวิตอยู่ด้วยความบริสุทธิ์เปี่ยมด้วยคุณธรรม
4. สำนึกในข้อห้าม ซึ่งเป็นบัญญัติในศีลธรรมของสาธุชน

ปรัชญาดังกล่าว เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าสอดคล้องและส่งเสริมโดยสมบูรณ์ ในเนื้อหาของโฆวาทะปาติโมกข์ ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ประทานให้แก่ เภทิกิขุในวันมาฆบูชา เมื่อกว่า 2500 ปีมาแล้ว ซึ่งพุทธโฆวาทดังกล่าวได้มีผู้จัดว่าเป็นมนุษยธรรม คือ **จิตแจ่มใส ไม่ความดี หนีความชั่ว** นั้นเอง

คำว่า **ทหาร** โดยคำนิยามคือ ผู้มีหน้าที่ในเครื่องรบ เป็นวิชาชีพของกลุ่มพลเรือนที่ถือและใช้อาวุธโดยการฝึกอบรมและศึกษา เพื่อปฏิบัติงานในภารกิจป้องกันรักษา จรรโลงความสุข ความสงบ ให้แก่ประเทศชาติ ภายใต้ระบบธรรมเนียมปฏิบัติและวินัยทหาร ที่เคร่งครัดในลักษณะของสุภาพบุรุษ (สตรี) ในเครื่องแบบ ในปัจจุบัน ทหารไม่ใช่ทำหน้าที่ในเครื่องรบแต่อย่างเดียว เพราะทหารจำเป็นต้องช่วยประเทศชาติ ในการพัฒนาทุกรูปแบบด้วย เป็นการเอื้ออาทรให้ประชาชนมีความสุข

ดังนั้นการเป็น **แพทย์ทหาร** จึงเป็นการประกอบวิชาชีพที่บูรณาการ เภทวิชาชีพที่มีเกียรติทั้งสองประเภทมาผสมผสานกันให้สอดคล้องและได้ผลในการปฏิบัติการ คือ ต้องเป็นแพทย์ที่ดีมีคุณภาพและมีวินัยโดยยึดถือขนบธรรมเนียมทหารเป็นแนวทางกำกับการประกอบวิชาชีพ

ค่านิยมของแพทย์ทหาร

ในอดีต แพทย์ทหารจะเป็นที่ต้องการ (มีชีวีรบุรุษ) อย่างมาก ในภาวะสงคราม แต่เมื่อสงครามสิ้นสุดลง ความต้องการหรือความนิยมก็ลดลง ในความรู้สึกของประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพราะกำแพงกันก็คือ ความเป็นทหารหรือเครื่องแบบและยศขั้นนั้นเอง เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพราะความเข้าใจว่าแพทย์ทหารคงจะมีความรู้ความชำนาญในเฉพาะการรักษา การบาดเจ็บจากสงครามเท่านั้น นอกจากนี้ ค่านิยมของแพทย์ทหาร ยังขึ้น อยู่กับเหตุปัจจัยสำคัญที่ปรากฏในอดีต ซึ่งผู้บังคับบัญชา (ทหาร) และตัวแพทย์เองมีส่วนในที่ทำให้เกิดปัญหานั้น ในด้านแพทย์ทหารเอง

กิจจะรู้สึกอึดอัดโดยเฉพาะในกรณีที่ต้องปฏิบัติงานภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ที่ไม่เข้าใจในจิตวิทยาของการใช้คนตลอดจนการเคร่งครัดในวินัยทหารที่น่าจะยืดหยุ่นได้บ้างในยามสงบ

ดังมีตัวอย่างที่เกิดขึ้นหลังสงครามมหาเอเชียบูรพา โดยแพทย์อาวุโสท่านหนึ่งได้รับการบอกเล่าเชิงตำหนิ (ฟ้อง) ถึงการทำงานของแพทย์ทหารผู้เป็นศิษย์ของแพทย์อาวุโสท่านนั้นว่า “ทำงานไม่ได้เรื่อง สวนอุจจาระก็ไม่มี” ฯลฯ ได้ความว่าแพทย์ทหารผู้นั้นได้รับการบรรจุให้อยู่ใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชาเรียกได้ว่าประจำอยู่ในบ้านเดียวกัน จึงต้องทำหน้าที่ทุกอย่าง ตามคำสั่งแพทย์อาวุโสท่านนั้นจึงตอบไปว่า “ลูกศิษย์ของผมมิได้เรียนมาเพื่อสวนอุจจาระ จึงไม่สามารถที่จะมีความชำนาญในงานนี้ให้เป็นที่พอใจได้” เรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์เรื่องหนึ่งซึ่งสร้างความไม่สบายใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน และน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งในการที่แพทย์ทหารไม่เป็นที่ยอมรับหรือขาดความนิยมเป็นอย่างมากในอดีต เป็นผลให้แพทย์ไม่มีความปรารถนาหรือเต็มใจที่จะมารับราชการทหาร เกิดสภาพการขาดแคลนแพทย์ทหารที่จะบรรจุในวงการแพทย์ทหาร มีการเว้นวรรค หรือช่องว่างในบุคลากรทุกระดับแม้ในตำแหน่งสูงสุดของกรมแพทย์ ยังเคยใช้ผู้มีไข้แพทย์มาดำรงตำแหน่งไว้ชั่วคราว รวมทั้งการจัดผลิตแพทย์ที่ไม่ถึงมาตรฐานในระยะหนึ่ง

เหตุปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่มีส่วนในการเสื่อมค่านิยมของแพทย์ทหารที่มีการเอาเยี่ยงอย่างกันมากขึ้นนั้น เกิดเป็นผลจาก ความประพฤติปฏิบัติของบุคลากร (แพทย์) บางท่านที่ลดหรือทำลายศักดิ์ศรีของการเป็นแพทย์ที่ดี เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มพูนผลประโยชน์และความก้าวหน้าของตนเอง โดยมีค่านึงถึงความถูกต้องหรือความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งตั้งใจปฏิบัติภารกิจอย่างถูกต้องตอน เป็นกลุ่มซึ่งผู้เขียนเองได้เคยวิจัยและวิจารณ์ประเภทของแพทย์ (ทหาร) เอาไว้ถึง 5 ประเภทด้วยกัน และที่สำคัญคือ ประเภทที่ 4 (แพทย์บริการ) ซึ่งเป็นกลุ่มของแพทย์ ที่พบได้ไม่น้อยในปัจจุบัน ปฏิบัติงานหลักด้วยการที่ไขว่คว้าหาความเจริญก้าวหน้าในราชการด้วยวิธีการที่มีไข้เป็นบริการแพทย์แต่อาศัยความเป็นแพทย์ สร้างความสนิทสนม รั้งไว้ เอาอกเอาใจผู้ที่สามารถให้ความดีความชอบให้แก่ตัวเอง แทนที่จะเอาเวลาหรือความคิดอ่านในทางสร้างสรรค์ทางกิจการแพทย์โดยตระหนักถึงความละเอียดหรือความไม่ถูกต้องเป็นสรณะ หรือเครื่องห้ามล้อของยานยนต์ในการขับเคลื่อน ซึ่งถ้าหากกละเลยเสียแล้ว จะเป็นการก่อให้เกิดความย่อท้อ ในบรรดาแพทย์ที่ตั้งใจปฏิบัติงานด้วย

ความวิริยะ อุตสาหะ ความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ ตามทำนองคลองธรรม หรือขั้นตอนที่เป็นแบบอย่างที่ดี

ประเด็นนี้ถ้าพิจารณาดูอาจจะเห็นว่าเป็นประเด็นเล็กน้อย เพราะเป็นเรื่องของบุคคล แต่ถ้ามีบุคคลประเภทนี้อยู่เป็นประจำ และโดยเฉพาะถ้าบุคคลดังกล่าวสามารถไปจนถึงดวงดาวได้ด้วยความสามารถเฉพาะตัวที่ไม่ควรเอาเยี่ยงอย่าง จะทำให้ค่านิยม (Value) ของการแพทย์ทหารเสื่อมลงไปได้

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเพียงความเห็น โดยพิจารณาหรือวิเคราะห์จากเหตุการณ์ที่ได้ปรากฏขึ้นแล้ว ในวงการแพทย์ทหารของเรา และอยากให้เห็นการยุติ ในพฤติกรรมดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างความนิยมในแพทย์ทหารให้เป็นไปในแนวทางที่สมควรปฏิบัติ ตามปรัชญาของการเป็นแพทย์ (ทหาร) ที่ดี.....ต่อไป

อย่างไรก็ตามด้วยความวิริยะอุตสาหะของผู้บังคับบัญชาฝ่ายแพทย์ (บางท่าน) และผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหาร (หลายท่าน) ที่ได้กรุณาพยายามปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหา ในการจัดหาแพทย์ เพื่อบรรจุเป็นแพทย์ทหารด้วยวิธีการต่างๆ กัน อาทิ เช่น การเชิญชวนให้สมัครโดยเต็มใจ การหาทุนให้ใช้ระหว่างการศึกษาแพทย์ การฝากนักเรียนทหารที่คัดเลือกไปร่วมเรียนในโรงเรียนแพทย์ที่ดำเนินการอยู่ แม้กระทั่งการออก พ.ร.บ. การเกณฑ์ทหารที่บังคับใช้ตั้งแต่ปี 2498 โดยเกณฑ์ผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาเข้ารับราชการทหาร โดยเฉพาะในสายการแพทย์ และสาขาที่ขาดแคลน ในขณะที่เดียวกันทางวงการแพทย์ทหารก็ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาในการปฏิบัติงานทั้งด้านนามธรรมและรูปธรรม เพื่อให้เกิดผลงานและค่านิยมที่มีผลในทางบวกให้เป็นที่ศรัทธาของสังคมและผู้ร่วมอาชีพแพทย์ ที่สำคัญยิ่งคือการพัฒนาในด้านอุปกรณ์การแพทย์ การบริการ การจัดการของการแพทย์ทหาร ตลอดจนส่งเสริมการศึกษาและวิทยาการที่ทันสมัยที่ได้มาตรฐานด้วยการสร้างโรงเรียนแพทย์พระมงกุฎเกล้าขึ้นร่วมไปกับการจัดการฝึกศึกษาหลังปริญญาหรือแพทย์ประจำบ้าน จนเป็นที่ยอมรับของแพทย์สภาและสังคมทุกระดับในปัจจุบัน

ลักษณะของปรัชญา

เรื่องของปรัชญานี้อาจจะมองถึงความสำคัญ ความชัดเจน และการยอมรับสำหรับปฏิบัติเพื่อผลที่ดีเลิศได้ คล้ายกับบางส่วนในคัมภีร์ ของผู้เลื่อมใสที่ปฏิบัติตาม ด้วยความเต็มใจ ตั้งใจและร่วมใจเป็นพื้นฐาน

คำว่า ปรัชญา ในพจนานุกรมได้นิยามไว้ว่าเป็นวิชาหรือการศึกษาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความเป็นจริงตลอดจนพฤติกรรมในแต่สาขา

ปรัชญาของวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้าได้กำหนดไว้ตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “ผลิตแพทย์ให้เป็นเลิศ ทั้งวิชาการ วินัย และคุณธรรม “โดยมีปรัชญา คือ “ผลิตบัณฑิตแพทย์ที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถในวิชาชีพ รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ใฝ่ศึกษาในวิทยาการ ก้าวหน้า พัฒนานองได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นทหารที่มีคุณลักษณะของผู้นำ มีระเบียบวินัย มีความกล้าหาญ อดทน พร้อมอุทิศกายให้กองทัพและสังคม โดยเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ” นี่คือนิยามที่มุ่งเน้นในการสร้างผลผลิตที่จะเป็นแพทย์ทหารต่อไป ดังนั้นปรัชญาของการเป็นแพทย์ทหารจึงเป็นการสานต่ออุดมการณ์ดังกล่าวโดยยึดหลักต่อไปนี้คือ

1. ศึกษาพัฒนา ความรู้ ความสามารถและความชำนาญ ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปในทางสร้างสรรค์
2. ใช้ความรู้ ความชำนาญและเจตคติให้ได้ประโยชน์สูงสุด (cost effective)
3. ทำนุ บำรุงให้มั่นคงในศักยภาพของแพทย์ทหาร
4. สนับสนุนในการให้บริการอย่างเต็มที่ต่อสังคมทุกระดับอย่างมีคุณภาพ
5. ส่งเสริมและธำรงเอกลักษณ์ อันเป็นแบบฉบับที่ดีของแพทย์ทหารให้เป็นที่ยอมรับ เชื่อถือทั้งในวงการแพทย์ ทหาร และสังคมทั่วไป รวมถึงด้านวุฒิภาวะ จริยธรรม ลักษณะความเป็นผู้นำ และระเบียบวินัย ในรูปลักษณะที่ Low Profile - High Performance
6. ปฏิบัติภารกิจด้วยธรรมะและจิตใจ (ตั้งใจ นำใจ สนใจ และเต็มใจ) มีความสบายใจ ความสุขและภูมิใจ ในผลงานโดยหวังเพียงให้ได้บำบัดทุกข์บำรุงสุข และเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของผู้รับบริการ

จากอุดมการณ์ที่กำหนดไว้ อาจจะนำมาบัญญัติเป็นปรัชญาของความเป็นแพทย์ (ทหาร) ได้ดังนี้

“ใฝ่ศึกษา วิจัย ถ่ายทอด ในวิชาการแพทย์ที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งรอบรู้ในสาขาเวชกรรมป้องกันและเวชศาสตร์ทหาร จนมีทักษะและเจตคติร่วมกันไปกับการปรับปรุงตนเองให้อยู่ในกรอบธรรมเนียม ระเบียบปฏิบัติของทหาร มีความพร้อม

เสมอ ทั้งสามารถเป็นผู้นำหน่วยในการปฏิบัติงานและให้บริการ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตต่อผู้ป่วยใช้ทุกระดับชั้นและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกกาลเทศะและภาวะ”

ปรัชญาทั้งหลายเป็นนามธรรมที่มีบัญญัติไว้เป็นกรอบของการปฏิบัติ โดยเน้นถึงกิจกรรมและพฤติกรรมเป็นสำคัญ สำหรับแพทย์ทหาร มีเป้าหมายและหวังผลเพื่อสังคมและสถาบัน สร้างสรรค์ให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันด้วยภูมิปัญญาที่เกิดจากความพยายามและปรารถนาดี ในแนวทางของธรรมะ ให้เป็นสุภาพบุรุษ (สตรี) ในวงการแพทย์ที่สังคมยอมรับนับถือ เป็นแบบฉบับ (ROLE MODEL) ของแพทย์และแพทย์ทหารรุ่นหลังตลอดไป

หลักในการปฏิบัติงานของแพทย์ทหารให้อยู่ในกรอบของปรัชญาที่วางไว้ควรใช้กุศโลบายที่ประกอบด้วยหลักธรรมโดยเฉพาะเวชธรรม เป็นแกนกำกับเพื่อให้ได้ผลดังปรารถนาได้แก่

ก. **สุตะ** การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ขวนขวาย ค้นคว้า วิจัยทั้งในระดับก่อนและหลังปริญญา โดยมีการต่อเนื่อง ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมกับประยุกต์เพื่อผลที่เลิศและปลอดภัยด้วยอิทธิบาทสี่

ข. **ปัญญา** ความรอบรู้ รู้คิด รู้พิจารณาเป็นผลของการศึกษา (สุตะ) เป็นปัจจัยสำคัญที่ดำเนินชีวิตทุกๆ ด้าน เป็นแสงสว่างสำหรับส่องไล่ความมืดมิให้หลงทาง หลงผิด เป็นตัวของตัวเอง ตลอดจนการคิดหากุศโลบาย ที่แยบยล (ในใจ) เพื่อความสำเร็จในงาน (โยนิโสมนสิการ)

ค. **สติ** เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวรั้ง ให้มีความรอบคอบ ไม่ประมาท

ง. **สังขะ** ความซื่อตรง ซื่อสัตย์

จ. **ทมะ** การข่มใจ การอดทน อดกลั้น ฝึกฝนตนเองให้ มีระเบียบ วินัย โดยมีสติ และปัญญา กำกับพร้อมการลดอัตตา (สักกายทิษฐิ์) และสันโดษ คือความยินดี หรือพอใจ เท่าที่ตนมีอยู่หรือเป็นอยู่

ฉ. **เวชธรรม** การคุม การครองชีวิตของการเป็นแพทย์ที่ดีประกอบด้วย **เทวธรรม** (ทิริ โอตปะ โสรัจจะ ชันติ มนุษย์ธรรม(สุจริต ด้วย กาย วาจา ใจ ละเว้นอกุศลกรรม และมีจิตใจที่บริสุทธิ์) **สังคหัตถุธรรม** (ทาน หรือ จาคะ ปิยะวาจา อตถกริยา สมานัตตา) และ **พรหมวิหารธรรม** (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา)

ทั้งหมดนี้เป็นหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติของแพทย์

ทหาร โดยยึดถือตอนหนึ่งของพุทธวจนะ อันเป็นคติ ประจำมหาวิทยาลัยมหิดล ที่ว่า **"อึดตาม อุปม กเร"** หมายความว่า ทำตนเองให้เป็นเครื่องเปรียบคือ เปรียบความรู้สึกของคนไข้กับความรู้สึกของตนเอง เช่น ความทุกข์ ทรมาน ความเจ็บปวด etc. (EMPATHY)

สรุปว่า: แพทย์ทหารที่ดีสมบูรณ์แบบ ต้องพยายามบูรณาการตนเองโดยยึดเอาส่วนที่ดีของทั้งทางแพทย์และทางทหาร ซึ่งสอดคล้องและส่งเสริมกัน และป้องกันด้วยเจตคติของการเป็นแพทย์ที่ดี มีวินัยไม่พัฒนาตัวเองให้ทันสมัย ดำเนินชีวิตอันสุจริตที่กำกับโดยธรรม ดังคติที่ว่า

วิชาการทันสมัย วิจัยเป็นแก่นสาร บริการด้วยจิตต์ใจ เคียงวินัยคู่จริยธรรม

แพทย์ทหาร	อาจอง	คงคุณค่า
ด้วยวิชา	การแพทย์หลัก และศัลยกรรม	
พร้อมเวชกรรม	กำกับใช้	วินัยดี
เอื้อชีวิต	คุณภาพ	ปราบโรคราญ
ยามสงคราม	พร้อมเพรียง	เคียงพลรบ
ยามสงบ	ช่วยปกป้อง	ประคองฐาน
ฝึกศึกษา	ไฟชำนาญ	ให้บริการ
วิทยาทาน	สู่สังคม	สมใจชน
ใช้สุดะ	แน่นผนึก	ไฟศึกษา
เกิดปัญญา	สดใสด้าน	เป็นพาหน
ด้วยสัจจะ	เสริมทมะ	รู้อดทน
ข่มใจพ้น	สักกายทิ(ษฐิ)	สติ ครอง
ปลุกฝั่ง ธรรม	ประจำใจ	ไฟปฏิบัติ
ยึดโสรัจจ์	ตัดอึดตา	คร่ำฝยอง
มี หิริ	โอดตบปีด้วย	ช่วยประครอง
พรหม(วิหาร) ธรรมพร้อม	เมตตาหน้า	ค้าโลกา

เอกสารอ้างอิง

1. พระบรมราชาบาท พระราชดำรัส พระราชดำริและพระราชกระแสที่สำคัญ สมควรน้อมใส่เกล้าใส่กระหม่อมและปฏิบัติ : สายธาราแห่งพระมหากษัตริย์ คุณ : พิมพ์เฉลิมพระเกียรติในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี โดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (227-254) ISBN 974-7514-88-4, ตุลาคม 2541
2. เทพเวที, พระ (ประยูร ปรียุตโต); ธรรมานุชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดี
3. ธรรมปฏิภาณ, พระ (ประยูร ปรียุตโต); พุทธธรรม (ฉบับเดิม) 10 สิงหาคม 2544.
4. อุบลวัตร, สุจินต์; การเปลี่ยนแปลงของจริยธรรมด้านการแพทย์และแนวทางการจัดการ, เอกสารวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 35, 2536.
5. แก้วกาญจน์, อารังรัตน์; เวชกรรมกับการเป็นแพทย์, 60 ปี อาจารย์อารังรัตน์, กรกฎาคม 2536
6. Keokam, Thamrongrat; Malpractice in Orthopaedic Avoid!, Orthopaedic Review 1994., P.1-4.
7. Keokam, Thamrongrat; Orthopaedics of three Dimensions, Orthopaedic Review 1993., P.13-15.

น.พ.(ทหาร) อารังรัตน์ แก้วกาญจน์

31 มีนาคม 2548